

Vyhodnocení šlechtitelského programu plemene Slovenský teplokrevník v ČR do roku 2013

Svaz chovatelů Slovenského teplokrevníka v ČR (SCHST), Uznané chovatelské sdružení (UCHS), pověřené šlechtěním populace plemene Slovenský teplokrevník v ČR (CS). Populace CS je druhá nejpočetnější v ČR, k 31.12.2013 zahrnuje 2444 klisen a 74 hřebců zapsaných do plemenné knihy.

SCHST každoročně hodnotí svůj šlechtitelský program v Ročence CS, která je distribuována všem členům svazu i ostatním chovatelům a příznivcům koní. Toto vyhodnocení je proto pokusem, v hlavních ukazatelích, stručnou a souhrnnou formou zhodnotit, zda a v jaké míře se svou šlechtitelskou prací vytčenému šlechtitelskému cíli blížíme. Rovněž má nastínit další možný postup a potřebu řešení stávajících problémů.

Cílem šlechtění plemene CS je korektní a výkonný jezdecký kůň předurčený pro jezdecký sport chovaný na základě homogenního původu vycházejícího z nejlepších světových linií a rodin. Metodou k dosažení chovného cíle je především:

- vytvoření podmínek pro maximální zkrácení generačního intervalu u hřebců prověřovaných základním stupněm kontroly dědičnosti, a to zejména pro – včasné zařazování vybraných mladých hřebců do chovu, získání potřebného počtu potomků během jedné – prvé připouštěcí sezony, včasné a objektivní posouzení vlastní výkonnosti potomků testovaných hřebců v co největším testovaném souboru,
- efektivní využití výsledků kontroly dědičnosti a vlastní výkonnosti ve šlechtitelském procesu zejména pro selekci hřebců,
- maximální využití vyselektovaných hřebců v plemenitbě zejména formou inseminace čerstvým i zmraženým spermatem,
- hodnocení, selekce a reprodukční využití vybraných klisen i za použití moderních reprodukčních metod embryotransferu,
- praktické využití všech posledních poznatků při řešení nových šlechtitelských a reprodukčních biotechnologických metod,
- vytváření podmínek pro kvalitní odchov hříbat a výcvik mladých koní, pro testaci a prezentaci produktů chovu v tuzemsku i v zahraničí.

Podle jakých ukazatelů budeme hodnotit dosažení šlechtitelského cíle je otázkou. Na jeho dosažení je nutná funkčnost v oblasti genetiky, reprodukce, odchovu a výcviku, propagace a obchodní politiky.

1. Výkonnostproduktů našeho chovu

- v porovnání s dalšími plemeny chovanými v rámci ČR, především Českého teplokrevníka (ČT) jsou v soutěžích pořádaných Českou jezdeckou federací (ČJF) koně CS plně konkurenční, viz. výsledky závodů a Ročenka,
- v porovnání s koňmi, kteří byli do ČR jako sportovní koně dovezeni ze zahraničí (mnohdy za vysoké ceny) dokáží v poslední době konkurovat pouze naši nejlepší,
- v porovnání výsledků dosažených v zahraničí náš chov stále zaostává, naši jezdci reprezentují převážně na koních zahraničního chovu. Objevují se však některé úspěchy např. účast klisny Karla na OH Peking, valach Lepus 3. místo v kvalifikaci Mistrovství světa

mladých koní Lanaken 2013, vítězství valacha Gidam Rebel na CSI **Twente 2013 Holandsko (dále příloha).

2. **Prodejnost** našich koní úzce souvisí s výkonností a s prezentací v mezinárodních soutěžích a obchodní politikou. Průměrný a podprůměrný kůň je prakticky neprodejný. Zdravý kůň ve věku 6 až 7 let, který dokáže bez problémů absolvovat parkur 130- 140 cm s nadějí na další vzestup je pak prodejný za opravdu vysokou cenu. Zde máme značné rezervy jak v přípravě a nabídce koní, tak i v obchodní politice, v kontaktech na mezinárodní obchodníky.
3. **Genetická skladba** populace koní CS se velmi změnila. Vycházeli jsme ze stávající populace klisen slovenského i českého teplokrevníka, některých plnokrevných a importovaných klisen. Cíleným použitím importovaných plemenných hřebců vybraných linií i inseminací dávek zmraženého semene v inseminaci se formou zušlechťovacího křížení měnila genová skladba populace klisen, což považujeme za základ pro dosažení šlechtitelského cíle. V současné době zařazujeme do plemenitby již převážně klisny se dvěma nebo třemi generacemi prověřené a žádané krve.

Hlavní použité linie:

- Almé-Jalisco-Quidam de Revel
- Cor de la Bryere
- Capitol
- Ladykiller
- Nimmerdor
- Sandro

Rozpis jednotlivých plemenků dle linií a formy použití v příloze.

4. Šlechtitelské metody.

Výběr hřebců do plemenitby.

Při výběru zahraničních plemenků jsme vycházeli především z jejich prověření v otcovské i mateřské linii a jejich prověření dle potomstva. Vycházeli jsme z hodnot prověření v zahraničí především z hodnocení hřebců v žebříčku plemenků WBFSH (světové federace chovatelů sportovních koní), i hodnocení jednotlivých chovatelských svazů (skokové a drezurní indexy, BSO, ISO, výsledků šampionátů a světového mistrovství mladých koní v Lanakenu). Hřebci byli převážně zapůjčováni na 1 či 2 přípoštěcí sezony a využívání v inseminaci především na inseminací stanici Mnětice, v některých případech i v ZH Písek a Tlumačov a na inseminací stanici firmy Mustang. Cílem bylo především **začlenit** do populace klisen celou škálu požadované krve, případně vybrat pokračovatele linie.

V plemenitbě byli využíváni i mladí hřebci narození v rámci PK CS převážně po inseminaci dovezeného zmraženého spermatu i po transferu embrya. Do plemenitby byli vybíráni ve stáří 2,5 let tak, aby v podmínkách inseminace ve 3 letech připustili dostatečný počet klisen pro svoje následné hodnocení podle výkonnosti potomstva. Pak odcházeli do sportu a uvolnili místo dalšímu testačnímu hřebci. Takto byli využiti například hřebci Corsár, Nabuchodonosor, Alois, Cyril, Ibišek, Sagita, Jericho, Crux, Pandrhola.

Testace koní.

Naším hlavním cílem v testaci koní z hlediska šlechtění populace teplokrevných koní zaměřených na sportovní využití, je jeden jednotný systém testace mladých koní v ČR

bez ohledu na plemennou příslušnost, do kterého bude zapojena co největší část populace koní v ČR narozená.

Testace výkonnosti mladých koní jako podklad pro kontrolu dědičnosti (KD) a odhad plemenné hodnoty (OPH) našich plemenů (především mladých nově zařazovaných) se nám stále příliš nedaří. Dosud jsme nebyli schopni se se SCH ČT domluvit na změně zaměření seriálu soutěží Kritéria mladých koní (KMK) tak, aby se do tohoto systému testace zapojilo co nejvíce mladých koní u nás narozených bez omezení, a aby podpora byla směřována pro všechny účastníky stejným dílem. Částečným úspěchem však je, že od roku 2013 se KMK mohou účastnit i v ČR narození valaši. Jako alternativu ke KMK náš svaz již několik let provozuje soutěže pro mladé koně Moravský šampionát mladých koní, na rozdíl od KMK bez státní podpory, pro všechny koně bez omezení. Účast koní je zhruba stejná jako v KMK.

Provozujeme rovněž zkoušky mladých tříletých klisen. Zkoušky klisen považujeme za důležité především z pohledu a potřeb jednotlivých chovatelů klisen pro jejich šlechtitelskou práci. Zkoušky provozujeme podle převzaté metodiky od SCHČT, avšak odděleně od zkoušek klisen plemene ČT, pokusy o pořádání společných zkoušek se nezdařily.

Testační odchovny, státem dotované, nyní již prakticky neprovozujeme, pouze v ZH Písek máme v testu 2 hřebečky.

Akcelerační program

Akcelerační program jsme krátce provozovali, následně byl v našem šlechtitelském programu zrušen z důvodu, že celý náš program by měl být akcelerační.

Hodnocení výsledků testace a využití ve šlechtění

Hodnocení výsledků sportovní testace všech koní provádí za úhradu pro všechna zainteresované UCHS smluvní partner Česká jezdecká federace (ČJF) v každoročně vydávané publikaci, a to stanovením absolutní a relativní skokové či drezurní hodnoty jednotlivých plemenů a zveřejněním všech sportovních výsledků.

Vyhodnocení výsledků testace mladých koní a hodnocení plemenů KD a stanovením OPH má z pohledu našeho svazu značné rezervy. Aby výsledky KD a stanovení OPH jednotlivých plemenů měl pro šlechtění praktický význam, potřebujeme mít tyto údaje k dispozici co nejdříve za života daného plemene. Nutnou podmínkou rovněž je, aby tyto údaje vykazovaly určitou míru spolehlivosti a byly důvěryhodné z pohledu chovatelské veřejnosti.

Tomuto dosavadní systém sběru dat a organizace předávání dat plně nevyhovuje. Z tohoto důvodu bylo a je naší snahou především domluvit se se SCHČT na změně organizace testace mladých koní a sběru a předávání dat, bohužel dosud bez výrazného výsledku. Po praktické stránce náš svaz poskytuje údaje pro vyhodnocení plemenů prováděné Doc. Jiskrovou v rámci SCHČT a pracuje ve volné spolupráci s prof. Příbylem VÚŽV Uhřetěves na návrhu úprav metodiky a organizace systému KD a OPH.

Ve šlechtění využíváme i výsledků testace a prověřování plemenů získaných v zahraničních chovatelských svazech (KWPN, SF, BWP, Německé svazy) a v hodnocení plemenů v žebříčku WBFSH, a to především při výběru a importu plemenů nebo inseminačních dávek jejich spermatu.

Od roku 2014 je plemeno Slovenský teplokrevník řádným členem WBFSH (Světové federace chovatelů sportovních koní).

5. Reprodukce

Inseminace

Daří se provozovat zařazené testační hřebce v podmínkách inseminace čerstvým spermatem, u většiny hřebců se daří i zajistit dostatečný (40-60) počet zapuštěných klisen během 1 nebo 2 sezon. Takto byli provozováni hřebci Corsár, Ibišek, Euros, Alois, Cyril, Crux, Sagita, Rubicon, Con Me, Dylano, Eskort, Pandrhola, Jericho.

Počty inseminovaných klisen obecně v posledních 10 letech v ČR značně stouply, ale v porovnání s vyspělými evropskými zeměmi stále ještě zaostáváme. Stále převažuje přirozená plemenitba zajišťovaná příliš velkým počtem plemenných hřebců, mnohdy minimálně využívaných.

Inseminaci klisen importovaným zmraženým spermatem chápeme jako dovoz žádaného genofondu, a tak ji také prostřednictvím vydávání licencí k plemenitbě usměrňujeme.

Výsledky reprodukce z hlediska dosažené natality uspokojivé stále nejsou, a tam zřejmě bude třeba upřít větší úsilí.

V přirozené plemenitbě provozuje náš svaz pouze několik plemeníků, a to převážně tam, kde majitel hřebce není schopen inseminaci zajistit.

Transfer embryí

Transfer embryí od vybraných klisen je jedním z poměrně významných opatření našeho šlechtitelského programu. I když ho bylo v našem šlechtitelském programu využito pouze zřídka, bylo v chovu CS využito již 6 plemeníků narozených po transferu embrya. Důvody malého využití metody transferu embryí jsou ekonomické i technologické. Technologické spočívají především ve specifické reprodukce klisny, nemožnosti polyovulace, a potížích při organizaci synchronizace pohlavního cyklu. Řešením by mohlo být zmrazování embryí, u koní náročná technika, u nás odzkoušená v poloprovozních podmínkách s poměrně přijatelným výsledkem. Celý proces transferu embryí je u koní poměrně náročný a na naše poměry i finančně nákladný.

6. Odchov a výcvik

Způsob odchovu hříbat není ideální. Hříbárny existující v době dřívější byly z velké části zrušeny. Odchov hříbat si tak většinou zajišťuje každý chovatel sám, na různé úrovni, podle svých, často omezených, možností. Výjimkou jsou snad dotované odchovny hřebečků, ale jejich význam pro celkový chov koní je otázkou, podobně jako využití odchovných zařízení ZH. Velkým problémem je výcvik mladých koní, jako „finalizace výrobku“. Syrový, nevycvičený kůň je neprodejný. Nemáme potřebná výcviková zařízení pro drobné chovatele a zejména nemáme pracovní (remontní) jezdce pro cílevědomý a systematický základní výcvik mladého koně. Neodborným výcvikem může být, a také je, mnoho nadějných koní zničeno, a tím je znehodnocena celá dosavadní práce chovatele. Nemáme žádné školící pracoviště, které by tyto remontní jezdce odborně připravovalo.

7. Propagace chovu a obchodní politika

V oblasti propagace chovu a obchodní politiky se máme od zahraničních svazů stále moc co učit. Základem je úspěšná prezentace našich nejlepších produktů chovu na mezinárodních kolbištích. V tomto směru jsme malý krok dopředu udělali, ale opravdu pouze malý. Naši jezdci stále startují většinou na koních importovaných.

Na co se v dalším období především zaměřit

Oblast genetiky a reprodukce

- neustálý kontakt s nejlepšími chovy a dovoz špičkové genetiky prostřednictvím leasinku plemeníků a dovozu inseminačních dávek spermatu,
- další plošné rozšíření inseminace s cílem snížení současného počtu plemeníků, využití prověřených plemeníků a zajištění testace nově zařazených,
- zlepšení reprodukčních výsledků po inseminaci čerstvým i zmraženým spermatem,
- další vývoj metody konzervace embryí a následného transferu pro praktické využití u vybraných klisen (matky hřebců, sportující a mladé klisny).

Oblast šlechtění

- zavedení jednotného systému KD a OPH a jednotného systému testace mladých koní pro všechny PK stejného zaměření (ČT, CS, KK, MT, Trak.), využití výstupů KD a OPH je pak na jednotlivých svazech,
- zajištění metodického vývoje metody KD a OPH jako základního stupně a stupně pokročilého, vyhodnoceného na základě výsledků ve vyšších a nejvyšších soutěžích,
- zajištění kontinuálního zpracovávání a vyhodnocování sebraných dat,
- zjednodušení organizace přenosu dat mezi Českou jezdeckou federací, Ústřední evidencí koní, zpracovatelem dat a chovatelskými svazy
- úprava „hřebčí politiky“ podle výsledků KD a OPH a požadavků na optimální sběr dat (využití prověřených plemeníků, zajištění potřebné míry využití testačních hřebců),

Oblast odchovu a výcviku mladých koní

- pokusit se řešit odchov hříbat hříbárenským způsobem, např. vznikem smluvních či spolkových hříbáren (důležité zejména pro drobné chovatele),
- výcvik mladých koní je pro chovatele, zejména drobné chovatele, ještě větší problém než odchov. Potřebná by byla výcviková centra s kvalifikovanými remontními jezdci,
- vhodná se jeví kombinace výcvikových center s obchodními.

Oblast propagace a obchodní politiky, zaměřit se na

- nabídku koní našeho chovu našim předním sportovním jezdci,
- podporu účasti našich nejlepších koní na mezinárodních soutěžích,
- spolupráci s ČJF a jednotlivými pořadateli soutěží na metodice a náročnosti soutěží (porovnatelné se zahraničím),
- pořádání prodejních závodů,
- větší úsilí svazu ve zprostředkování prodeje koní pro jednotlivé chovatele.

Oblast vzdělávání

- nutně potřebujeme školící zařízení pro přípravu remontních jezdců i trenérů,
- je třeba vyvinout větší úsilí ve vzdělávání chovatelů, jezdců i trenérů ve všech oblastech (šlechtění, reprodukce, odchov, výcvik, ...) pořádáním kurzů, seminářů i odborných článků.

Oblast využití koní

- ve sportu
- v trávení volného času pro širokou veřejnost
- využití koní v potravinovém řetězci

Oblast státní podpory

- podpora by měla opravdu podporovat dosažení cílů vytčených v celkové koncepci chovu koní, každý jednotlivý titul musí být logicky zdůvodněný,
- podporu cílit především do oblastí, které je potřeba „rozhýbat“, podpora musí být cílená, dočasná a kontrolovatelná,
- vyjasnit postavení a funkci Zemských hřebčinců. Pokud mají podporovat chov koní, zaměřit jejich činnost do oblastí pro chov koní potřebných, které soukromá sféra nedostatečně nebo vůbec zajišťuje (školící, výcviková a prodejní centra).

Zpracoval: Ing. Zdeněk Müller, 3.2.2014

Příloha – hlavní hřebčí linie a příslušní hřebci, kteří byli v chovu CS využiti

X - hřebci importovaní využívaní v inseminaci čerstvým spermatem

X - hřebci využívaní prostřednictvím importu inseminačních dávek

X - mladí hřebci narození po inseminaci importovaným zmraženým spermatem

X - importovaní mladí

X - hřebci narození po importu ID spermatu a transferu embrya

Almé – Ascot, Palisco, Quick Lauro, Quirado, GuidamSohn, Alois, Ibišek, I Love You ,Acorado I, Aloube Z, Arras, Quidam de Revel, Quidam´sRubin, Frascator Mail

Galoubet A - Quarterback, Quadroneur, Balougran

Cor de la Bryere – Caletto III, Corrado II, Carismo, Cyril, Cromwell, Coriano, Coriall, CornetObolensky, Clinton, Candillo, Mr. Vox, Cash and Carry, Chicago Z, Contendro I, Calido I, Canturano I

Double Espoir – VeneurduLuc, DormaneduPuy, Calind´Espoir

Narcos II – Nabuchodonosor, Narcos II

Grand Veneur – Sioux de Bougy, Diamant de Semilly, Diarado

Furioso II – LeVoltaire, Volonter, Faust Z, Voltaire

Abdullah – CabdulladuTillard

Ladykiller– Latinus, Lewinsky, Landos, Lordano, Louis, Lacros, Numero Uno, Levistan, Lord Calando

Capitol–Indoctro II, Corsár, Celer, Crux, Carthago, Cassini I a II, Campione, Clinton I, Crown Z, Carolus II, Berlin (ex Casper), Indoctro I

Ramiro –Renommee Z, Robin II Z

Nimmerdor – Edminton, Pandrhola, Padinus

Sandro– Silvio II, Simonetti, Dylano, Sagitta, CostlyFriend, Santino, Sandro Hit, Sarkozy

Grannus – Great Pleasure

Darco – Darco, Winningmood

Rubinstein – Refülstinels. Rotspan

Gribaldi–Escort

Jazz –Jericho, Apache, Jazz, Johnson

Příloha – někteří úspěšní koně CS

Skoky:

GUIDO REBEL (GuidamSohn) – vítěz CSI ** Twente 2013, Holandsko

LEPUS(Lordano) vítěz Martinického a Moravského šampionátu, 3. v kvalifikaci Lanaken 2013, Belgie

VIGO (Carthago) – několikrát vysoko umístěný na MČR, mnoho vítězství a umístění na st. T**

CALLEDA (Candillo) – pravidelně se umísťuje v soutěžích 140 až 150 cm, MČR

MR. VOX (Mr. Cox) – pravidelně se umísťuje v soutěžích T **150 cm, 2013 5. na MČR

MANIE (Narcos II) – výkonnost st. T**, potomstvo st. ST

MÁTA (Aloube Z) - skok st. ST

MANA (Aloube Z) - skok st ST a T*

NABUCHODONOSOR (Narcos II) – výkonnost st. ST, potomstvo skok T**, dres. S, military S

ALOIS (Ascot) - mnoho vítězství a umístění st. T**

ČARAS (Ascot) – mnoho vítězství a umístění skok st, ST a T*

IBIŠEK (I LoveYou) – výkonnost L (pak úhyn), potomstvo T**

CORSÁR (Carthago) – vítěz KMK, výkonnost st. ST, pot. ST, v USA úspěšný ve 140-150 cm

YELLOW MAN (Landos) - skok st. T**

APAČ (GreatPleasure) – výkonnost skok T**

OSTRICO (Palisco) – skok ST, dres. S, military S

IRON (Ibišek) – skok T**

SAURON (Silvio II) – mnoho vítězství a umístění na st. T* a T**

COLOMAN (CabdulladuTillard) – mnoho umístění a vítězství ST a T*, vítěz finále Skokového poháru

ATLANTA (Arras) – vítěz GP YoungRider Budapešť, účast ME mladých jezdců

IRRAS (Arras) – 3. A 5. místo MČR žen

TORO (Carthago) – 2 mezinárodní vítězství 140 s juniorkou

Vítězové KMK: CORSÁR (Carthago), KADYMA (Corrado II), INDOCTRA (Indoctro I), ARIDA (Arras)

Vysoko umístění v KMK: CROMWEL (Coriall), CRUX (Carthago), KORÁDO H (Corrado II), LIBRA (Corrado II), Wendy (Cyril), ASPARUCH (Acorado I), VÍSKA (Refülstinels),

Vítězové Moravského šampionátu mladých koní : ILUSIVE QUEEN (Quoniam III), CAYLIE (Corrado II), MADELAINE (Lateran), QUINTAR (Quintet), SAURON (Silvio II), LEPUS (Lordano), LOKVENC (Lordano)

Military – všestranná způsobilost:

KARLA (Narcos II) – military T, účastník OH Peking

LADA (Landos) vítězství a umístění v T military

CALEPPO (Aleppo) – vítěz MČR

ZACK (Caletto III) – vítěz KMK 6ti letých

ROVER (Drak) – vítěz KMK 6ti letých

ULMA, VANESSA MAE, MERLIN – vítězství a vysoká umístění na CCI a CIC

Drezura:

LÍSTEK (Carismo) – vítěz a umístěný v KMK, umístění na CDI

SAGITTA (Sandreo) – umístěný v KMK